

Nr 395.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel till utförande av sjömätningar vid Spetsbergen; given Stockholms slott den 19 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att till bestridande av kostnader för utförande av sjömätningar vid Spetsbergen å tilläggsstat för år 1920 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 63,250.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19
mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för sjöförsvarsdepartementet anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson:

I en den 4 december 1919 dagtecknad skrift har aktiebolaget Spetsbergens Svenska Kolfält — med förmälan att, sedan bolaget i augusti 1917 börjat sina anläggningar å Spetsbergen och särskilt sedan skeppningar av kol i stor skala börjat, bristen på tillförlitliga sjökort över de till bolagets områden ledande farvattnen gjort sig kännbar och befälhavarna å de större ångarna endast med en viss tvekan ingått till bolagets lastplats i Braganza Bay — hemställt, att erforderliga sjömätningar i de till bolagets områden ledande farvattnen måtte verkställas genom svenska statens försorg.

I häröver avgivet utlåtande den 13 december 1919 har chefen för sjökartverket till en början erinrat, hurusom professorn friherre

Gerhard de Geer redan år 1917 gjort framställning om anslag av statsmedel för utgivande av sjökort över Isfjorden och Bel-sund vid Spetsbergen och därvid anført, bland annat, att det syntes vara en statens angelägenhet att genom utgivande av sjökort söka skydda den svenska sjöfart, som kunde förväntas vid Spetsbergen. För egen del har chefen för sjökarteverket anført, bland annat, följande.

Kraven på tillförlitliga uppmätningar av sjötrafiklederna till Sveagruvan syntes trängande, och bolagets hemställan om statligt ingripande för betryggande sjömätningar syntes förtjänt av tillmötesgående, så långt förhållandena medgäve. I och med ökad intensitet i trafiken och användande av rymligare tonnage komme givetvis sjötrafikens risker att växa. Chefen för sjökarteverket tvekade sålunda icke att förorda, att sjökarteverket bereddes möjlighet att instundande sommar säkerställa de nya trafikvägar, som svensk företagsamhet här framkallat. De erforderliga mätningarna borde nödvändigtvis grundas på användning av fartyg såsom förläggning för den erforderliga mätningsspersonalen. Bland de fartyg, som kunde komma ifråga, vore kanonbåten Svensksund i alla avseenden det lämpligaste. Med en bemanning, avpassad för sammanlagt sex sjömätningssförrättare, expeditionens ledare inberäknad, syntes stora möjligheter föreligga för att under två à tre månaders expedition medhinna sjömätning av van Mijen Bay och de yttre partierna av Bel-sund. Kostnaderna för en eventuell sjömätningsexpedition till Spetsbergen bleve väsentligt större än vid sjömätningsarbete i hemlandets farvatten. Därest en sådan skulle företagas under år 1920, hemställdes, att antingen särskilda medel, till ett belopp av 60,000 kronor, anvisades för den ifrågasatta expeditionen eller att den kostnadsökning, som uppenbarligen skulle föranledas av en vanlig sjömätningsexpeditions förläggande till Spetsbergen under två månader, enligt bifogad bilaga beräknad till cirka 44,250 kronor, måtte gottgöras med andra statsmedel än sådana, som kunde vara avsedda för bedrivande av kartverkets normala mätningssverksamhet.

Den av chefen för sjökarteverket sålunda åberopade kostnadsberäkningen är av följande innehåll:

»Kostnadsberäkning.

Beräkning av de extra kostnader, som kunna anses vara förenade med uppsändandet av kanonbåten »Svensksund» utrustad med sex motorbåtar till Spetsbergen i och för *sjömätningsarbete* därstädes under cirka 2 månader.

1. Kol			
Gång från Göteborg till Spetsbergen:			
90 tons à 150 kronor	kronor	13,500	
Kolåtgång ¹⁾ under vistelsen på Spetsbergen:			
170 tons à 50 kronor	»	8,500	
Gång från Spetsbergen till Göteborg:			
90 tons à 50 kronor	»	4,500	kronor 26,500
2. Maskinolja			
	»	2,200	
3. Mätningmateriel och transporter			
a) 1 st. 1,500 m. lång lodnings-			
wire	kronor	900	
b) järnvägstransport av 2 st. mo-			
torbåtar Stockholm—Narvik			
och åter ²⁾	»	3,200	» 4,100
4. Ökning av besättningslistan med			
en läkare	»	2,000	
5. a) ökning i diet- och mässpenningar för offi-			
cerare, underofficerare och vederlikar	»	1,200	
b) ökning av kostnaderna för manskapets na-			
turaunderhåll	»	3,000	
6. Försäkring av sjömätningmaterielen ³⁾			
	»	2,250	
7. Oförutsedda kostnader och gratifikationer för			
eventuellt övertidsarbete ⁴⁾	»	3,000	
			summa kronor 44,250

¹⁾ Kolåtgången å Spetsbergen är omöjlig att i förväg beräkna. Den angivna kvantiteten får anses som *maximum*. Stor sannolikhet finnes för att densamma kan avsevärt nedbringas. Det angivna priset för *Spetsbergskolen* är, enligt uppgift, bolagets självkostnadspris.

²⁾ Å »Svensksund» kan endast ombordtagas 4 st. motorbåtar. Som 6 st. anses erforderliga föreslås att 2 st. transporteras per järnväg till Narvik varifrån de *kostnadsfritt* transporteras till och från Spetsbergen på kolfältbolagets egna ångare.

³⁾ Därest det skulle anses lämpligt att försäkra även mätningfartyget med inventarier torde härför erfordras ett belopp om ytterligare cirka 10,000 kronor.

⁴⁾ Ersättning för sjömätningsarbete väsentligen *utöver* den å sjömätningfartygen tillämpade arbetstiden (5 f. m.—5 e. m.) anser jag motiverat föreslå, enär forcering av arbetet kan bli erforderlig, om detsamma skall hinna avslutas under *en* sommar. Några detaljerade bestämmelser härför är jag nu icke i tillfälle att föreslå, och torde utfärdandet härav lämpligen böra överlämnas till den eventuella arbetsledaren, vilken efter arbetets igångsättande bäst torde kunna bedöma betingelserna härför.»

Vidare har kommerskollegium i ett den 18 december 1919 i ärendet avgivet utlåtande, med hänsyn till det allmänna intresse, som den ifrågasatta sjömätningen på grund av dess syfte måste anses äga, tillstyrkt utförandet och därvid tillika hemställt, att, i den mån för sjökarteverket tillgängliga medel icke räckte till gäldande av kostnaderna för sjömätningen, särskilda åtgärder för bristens fyllande måtte vidtagas.

Även marinförvaltningen har i ämnet avgivit infordrat utlåtande, dagtecknat den 3 januari 1920, och därvid framhållit, att det måste anses önskvärt, att svenska staten understödde den på Spetsbergen började kolgruvedriften genom att verkställa den föreslagna sjömätningen. Kostnaderna härför borde emellertid icke utgå av medel under femte huvudtiteln.

I förnyat utlåtande den 3 mars 1920 har chefen för sjökarteverket avgivit ny beräkning av kostnaderna för de ifrågasatta sjömätningarna. I berörda utlåtande erinrar bemälda chef om den tidigare avgivna alternativa kostnadsberäkningen och anför, efter anmärkning att det av honom framlagda första alternativet, slutande å en kostnad av 60,000 kronor, befunnits icke vara hållbart, därefter huvudsakligen följande.

Beträffande det senare alternativet hade chefen för sjökarteverket utgått från att mätningsfartyget skulle på våren rustas för att på vanligt sätt användas såsom sjömättingsfartyg på Hallands-kusten samt omkring midsommar avgå från Göteborg till Spetsbergen, kvarbliva där omkring två månader och åter inträffa i Göteborg omkring den 10 september efter en bortavaro av omkring 2 månader 20 dagar; och hade beräkningen uppgjorts under antagande, att sjökarteverket deltog i kostnaden såsom om det vore fråga om en vanlig sjömätningsexpedition, men att all merkostnad för Spetsbergsexpeditionen ersattes sjökarteverket av särskilda medel. Den normala kostnaden för en sjömätningsexpedition, beräknad för sex sjömätningförrättare, uppginge enligt erfarenheten från år 1919 billigast till cirka 1,900 kronor per mätningsförrättare och månad, ut- och avrustningskostnaden häri ej inberäknad. Sistnämnda kostnad tänktes bestridd genom sjökarteverkets medel, då kartverket också skulle använda fartyget någon tid för vanligt mätningsuppdrag. För två och två tredjedels månader skulle normala expeditions-kostnaden uppgå till 30,400 kronor. I förevarande fall måste man emellertid räkna med dels en merkostnad för underhåll av fartyget med cirka 1,000 kronor per månad, dels ock en ökning av ut- och avrustningskostnaden för Svensksund med cirka 4,000 kronor, tillhopa cirka 6,600 kronor. Med hänsyn till arbetsprogrammets stora omfattning syntes kloket bjudas att beräkna, att fartygets uppehåll vid Spetsbergen utsträcktes

till åtminstone 2 månader 10 dagar, vilket skulle draga en ytterligare merkostnad av omkring 4,200 kronor. Dessutom hade det numera befunnits behöfligt att med hänsyn till fartygets säkerhet öka besättningslistan med en officer, medförande en kostnadsökning av 2,000 kronor. För att med fartyget, som rustade i Karlskrona, i Stockholm avhämta motorbåtar och annan mätningmateriel komme att erfordras ett lika stort belopp, 2,000 kronor. Därjämte vore högeligen önskligt att kunna *dels* på Svensksund uppställa en sjökarteverket tillhörig lodningsvinsch för djuplodning, varför kostnaden beräknades till cirka 1,000 kronor, *dels* anskaffa en lodningswire till densamma à 900 kronor, *dels* anskaffa tre båtlokningsapparater à cirka 900 kronor, eller tillsammans 2,700 kronor, och *dels* anskaffa en självregistrerande vattenhöjdmätningsskåp för uppmätning av vattenytans förändringar på grund av tidvattnet à 500 kronor. Såsom merkostnad för denna expedition ansåge sig chefen för sjökarteverket sålunda böra beräkna *dels* det belopp à 44,250 kronor, som uppgivits i skrivelsen den 13 december 1919, för ökad kostnad till stenkol och olja, avlöning och försäkring m. m., minskat med 900 kronor motsvarande kostnaden för en wire, *dels* de ovan angivna ytterligare merkostnaderna till belopp av sammanlagt 14,800 kronor. Totala merkostnaden, 58,150 kronor, ansåge chefen för sjökarteverket vara nödvändig och böra anvisas av särskilda medel. För främjande av expeditionens arbetsresultat vore dessutom mycket önskligt, att ovan angivna poster till anordningar med och anskaffande av vissa apparater, tillhoppa 5,100 kronor, jämväl anvisades av särskilda medel. Någon kostnad för försäkring av fartyget vore icke häri inberäknad.

På grund av vad sålunda anförts har chefen för sjökarteverket hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för ifrågavarande ändamål ställa till förfogande, utöver i annan ordning anvisade medel, ett belopp av 58,150 kronor, ävensom anmält, att ett ytterligare belopp av 5,100 kronor vore högeligen önskvärdt för att fullständiga expeditionens arbetsresultat.

Härefter har kommerskollegium den 18 innevarande mars ånyo avgivit infortrat utlåtande i ämnet. Kollegium har därvid anført, att kollegium funnit betydelsen av att ifrågavarande sjömätning snarast möjligt komme till stånd vara för det allmänna så stor, att kollegium, därest handels- och sjöfartsfondens tillstånd det medgivit, icke skulle hava motsatt sig, att åtminstone någon del av kostnaderna för mätningen finge bestridas från avkastningen av nämnda fond. Då emellertid nu så icke kunde ske, ifrågasatte kollegium, huruvida icke betydelsen av utförandet av den planerade sjömätningsexpeditionen vore så fram-

trädande, att en hänvändelse till riksdagen eventuellt jämväl senare än 70 dagar efter riksdagens öppnande skulle kunna anses befogad.

Med anledning därav, att mätningsarbete å Spetsbergen under en följd av år verkstälts genom Norges försorg och att det måste anses vara av betydelse för den eventuella svenska sjömätningen att i erforderlig mån få del av det på sådant sätt vunna resultatet, har hänvändelse gjorts till Norges regering för att erhålla kännedom om dess ställning till frågan. Från norska utrikesdepartementet har såsom resultat härav överlämnats en promemoria, varav framgår, att från norsk sida icke finnes något att erinra mot de föreslagna åtgärderna. Därifrån har tvärtom föreslagits, att samarbete måtte etableras mellan den svenska sjömätningsexpeditionen och en norsk vetenskaplig Spetsbergsexpedition sommaren 1920, vilken även ämnade utföra en del sjömätningar vid Spetsbergens västkust, huvudsakligen mellan Sydkap och Hornsund.

I ett med anledning av vad sålunda från norsk sida föreslagits avgivet utlåtande har chefen för sjökarteverket uttalat sin stora tillfredsställelse med det i utsikt ställda samarbetet.

Även enligt min mening måste det anses som ett statsintresse av vikt, att snara åtgärder vidtagas för att i det hänseende, varom nu är fråga, underlätta sjötrafiken i farvattnen vid och i närheten av de svenska kolfälten på Spetsbergen. Särskilt under nu rådande förhållanden på kolmarknaden synes det angeläget att så långt ske kan underlätta brytning och hemforsling av stenkol från de svenska gruvorna på Spetsbergen. Vad därvid angår vidtagande av sjömätningar i sjösäkerhetens intresse synas mig kostnaderna för denna del av uppgiften skäligen böra bestridas av statsverket. Jag tillstyrker alltså, att medel för ändamålet av staten ställas till förfogande.

Vidkommande beloppet av det anslag, som utöver eljest tillgängliga medel skulle behöva anvisas för ändamålet, torde — vid det förhållande att det av chefen för sjökarteverket först framlagda alternativet med en kostnad av 60,000 kronor måste anses förfallet — den av nämnde chef senast gjorda kostnadsuppskattningen böra läggas till grund för anslagsberäkningen. Mot denna kostnadsuppskattning har jag intet att erinra. För åstadkommande av ett gott resultat av expeditionen lär det få anses påkallat, att medel beredas jämväl till de kostnader, som visserligen icke betecknats såsom nödvändiga men för vilkas bestridande det likväl ansetts mycket önskvärt, att erforderliga medel ställdes till förfogande. Av sistnämnda kostnader å tillhoppa 5,100 kronor belöper större delen, eller 4,100 kronor,

*Departementis-
chefen.*

å viss materiel, som givetvis kan och bör komma till användning vid sjökarteverkets mätningar jämväl efter slutförande av ifrågasatt expedition. Med hänsyn härtill skulle det måhända kunna ifrågasättas, att åtminstone någon del av sistnämnda kostnadsbelopp täcktes av sjökarteverkets egna medel. Då emellertid, enligt vad jag inhämtat, anskaffningen av ifrågasatt materiel, som visserligen kan av sjökarteverket användas jämväl vid dess övriga sjömätningar, likväl är betingad allenast av den nu föreslagna expeditionen, anser jag sjökarteverkets budget icke böra betungas med utgiften i fråga. Något belopp för försäkring av expeditionens fartyg torde, enligt vad jag från marinförvaltningen inhämtat, icke behöva beräknas. Beloppet av det anslag, som skulle hos riksdagen äskas, torde sålunda böra bestämmas till 63,250 kronor; och torde anslaget böra betecknas som förslagsanslag, högst. Medel för ändamålet torde kunna å tilläggsstaten beredas.

Närmare föreskrifter angående den blivande expeditionen, vilken givetvis bör handhavas av sjökarteverket, torde i sinom tid få av Kungl. Maj:t meddelas.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för utförande av sjömätningar vid Spetsbergen å *tilläggsstat* för år 1920 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 63,250.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse bil. . . . vid detta protokollet utvisar.

Ur protokollet:

Sven Lidholm.